

BO'LAJAK ISPAN TARJIMONLARNI KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA KASBIY MALAKASINI SHAKLLANTIRISH

Yangiyeva Zumrad To'lginovna

O'zDJTU talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak ispan tarjimonlarni tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tarjimonlik faoliyatining zamonaviy talablari, til bilimlari bilan bir qatorda, kommunikativ, madaniyatlararo, texnologik va axloqiy kompetensiyalarni egallash zaruratini keltirib chiqaradi. Mazkur maqolada aynan shu kompetensiyalarni izchil shakllantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar, metodik yechimlar va kasbiy tayyorgarlik uslublari chuqur ochib beriladi.

Kalit so'zlar: tarjimon tayyorlash, ispan tili, kompetensiyaviy yondashuv, kasbiy tayyorgarlik, kommunikativ kompetensiya, tarjima metodikasi, lingvomadaniyat.

KIRISH

Globalashuv jarayonida ispan tili xalqaro kommunikatsiyada keng qo'llanilayotgan tillardan biri sifatida, nafaqat ta'limda, balki diplomatiya, biznes, turizm, ommaviy axborot vositalari va ilmiy sohalarda ham muhim o'rin tutmoqda. Shu munosabat bilan, bo'lajak tarjimonlarni tayyorlashda faqatgina til va grammatik bilimlarni berish yetarli emas, balki ularning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish zarurati tug'ilmoqda [1]. Aynan kompetensiyaviy yondashuv bu ehtiyojga javob beradi, chunki u bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarning kompleks uyg'unligi sifatida kasbiy salohiyatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan tarjimon tayyorlash modeli bir nechta asosiy komponentlarni qamrab oladi: lingvistik, madaniyatlararo, strategik, texnologik va etika kompetensiyalari. Bo'lajak ispan tarjimoni bu ko'nikmalarni nafaqat o'qish davomida, balki amaliyot orqali ham shakllantirib boradi. Avvalo, lingvistik kompetensiya bu – fonetika, morfologiya, sintaksis va leksikani mukammal bilish bilan birga, tilning funksional ishlatilishini, uslubiy registrларini anglashni ham nazarda tutadi. Ispan tilining lotin asosidagi qoidalar, sinonimik ko'lamining kengligi, dialektlar farqi tarjimon uchun doimiy izlanishni talab qiladi [2].

Madaniyatlararo kompetensiya esa tarjima jarayonining negizida turuvchi muhim unsur hisoblanadi. Har bir matn o'zining sotsiomadaniy konteksti bilan mavjud bo'ladi. Masalan, ispan tilida keng qo'llaniladigan "Don Quijote" yoki

"Fiesta" kabi tushunchalar o'zbek tilida bevosita ekvivalentga ega bo'lmay, ularning madaniy tagmazmunini chuqur tahlil qilishni talab qiladi. Shuning uchun tarjimon nafaqat til, balki ispan madaniyati, tarixiy qadriyatlari, urf-odatlar haqida ham chuqur tasavvurga ega bo'lishi zarur.

Yana bir muhim jihat — strategik kompetensiya bo'lib, u tarjima jarayonida qabul qilinadigan qarorlar, matn tahlili, tarjima uslubini tanlash, vositali tarjima strategiyalarini qo'llashda namoyon bo'ladi. Bu kompetensiyani shakllantirishda o'quvchilarga matn asosida tahlil, parallel tarjimalarni solishtirish, o'zlarining tarjima variantlarini asoslash kabi topshiriqlar berilishi foydalidir [3].

Zamonaviy tarjimon texnologik kompetensiyaga ham ega bo'lishi kerak. Bugungi kunda kompyuter yordamida tarjima (CAT tools), tarjimoni tekshiruvchi dasturlar, elektron lug'atlar, terminologik bazalar – bularning barchasi tarjimon ishining ajralmas qismiga aylangan. MemoQ, Trados, Smartcat kabi vositalarni o'rgatish orqali bo'lajak tarjimonlarda IT salohiyat ham shakllanadi.

Etik kompetensiya esa tarjimonlik faoliyatida axloqiy mas'uliyatni, konfidensiallikni saqlash, intellektual mulkka hurmat bilan yondashish, muallif niyatini buzmasdan matnni yetkazish kabi tamoyillarga asoslanadi. O'quv jarayonida bunday kompetensiyalarni shakllantirish uchun real holatlar asosida muhokamalar, etika kodeksini o'rganish, kasbiy vaziyatlarni rolli o'yinlar orqali tahlil qilish foydali bo'ladi.

Yuqoridagi barcha kompetensiyalarni izchil shakllantirishda modulli o'quv dasturlari, interfaol metodlar, tanqidiy fikrlashga asoslangan muhokamalar, matnlar bilan ishlash uslublari alohida o'rin tutadi. Shuningdek, tarjima amaliyotini o'quv jarayoniga integratsiyalash – ya'ni haqiqiy matnlar asosida tarjima qilish, loyiha shaklida ishlash, tajribali tarjimonlar ishtirokida seminarlar o'tkazish – bu sohada talabalarning mustaqil va kasbiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi [4].

Bo'lajak ispan tarjimonlarini tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv nafaqat ularning bilim darajasini baholash vositasi, balki shaxs sifatida yetuk mutaxassisni shakllantirishga qaratilgan kompleks pedagogik strategiyadir. Ushbu yondashuvning markazida — tarjimonlik faoliyati uchun zarur bo'lgan real hayotga moslashtirilgan kasbiy kompetensiyalar majmui turadi. Bu yondashuv, o'z navbatida, talabalarning bilimiga nisbatan faol munosabatini, mustaqil qaror qabul qilish salohiyatini, mas'uliyat hissini va axloqiy pozitsiyasini shakllantiradi. Ayniqsa, ispan tili kabi madaniyati boy va lingvistik jihatdan ko'p qatlamli tilni tarjima qilish jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning zaruriyati yana-da yaqqol ko'zga tashlanadi.

Amaliy jihatdan olib qaralganda, tarjima qilish — bu faqat matnni boshqa tilga o'tkazish emas, balki muallif fikrini to'g'ri, aniq va madaniy jihatdan mos tarzda aks ettirishdir. Shunday ekan, bo'lajak tarjimonlar uchun matnni kontekstda tahlil qilish, leksik-semantik farqlarni anglash, uslubni va tonallikni to'g'ri tanib olish, madaniyatlararo tafovutlarni hisobga olish kabi ko'nikmalar juda muhimdir.

Bularning barchasi, o'z navbatida, kommunikativ va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish orqali erishiladigan natijalardir. Misol uchun, ispan tilidagi "usted" formasining rasmiylik darajasi va o'zbek tilidagi "siz", "sizlar", "janob", "hurmatli" kabi ifodalar orasidagi uslubiy tafovutlarni tarjima jarayonida to'g'ri qo'llash – bu tarjimonning tanqidiy tafakkuri, stilistik sezuvchanligi va madaniy bilimiga bog'liq [5].

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak ispan tarjimonlarni kompetensiyaviy yondashuv asosida tayyorlash bu — faqat til o'rgatish emas, balki ularni kasbiy faoliyatga real tayyorlash jarayonidir. Bu yondashuv doirasida tarjimonlik faqat lingvistik faoliyat sifatida emas, balki kompleks kasbiy faoliyat sifatida qaraladi. Demak, ta'lim muassasalari bu jarayonda o'quv dasturlarini zamon talablariga moslashtirishi, innovatsion metodlar va amaliy komponentlarni integratsiyalashi lozim. Faqat shunda biz mehnat bozorida raqobatbardosh, yuqori salohiyatli tarjimon mutaxassislarni tayyorlab bera olamiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Hurtado Albir A. Traducción y traductología: Introducción a la traductología. – Madrid: Cátedra, 2011. – 504 p.
2. Kelly D. A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice. – Manchester: St. Jerome Publishing, 2015. – 234 p.
3. Pym A. Exploring Translation Theories. – 2nd ed. – London: Routledge, 2014. – 240 p.
4. González Davies M. El aprendizaje colaborativo en la formación del traductor. – Barcelona: Octaedro, 2014. – 198 p.
5. Cámara Aguilera M. La competencia traductora: teorías y modelos // TRANS. Revista de Traductología. – 2007. – №11. – P. 25–45.
6. “Чет тили (испан тили) Ўқитиш методикаси ва унинг асосий босқичлари” Таълим, фан ва инновация 70 - 75 бетлар. 2020 йил Ф.С.Ташпулатова
7. “Metohodologiy of developing auditing Sehills and skills of Spenish language students” Eastern European Scientific Journal. 28-32 бетлар 1-2021 йил Ф.С.Ташпулатова
8. “Анкетирование как метод педагогического исследования” Тил ва адабиёт 2019йил Ф.С.Ташпулатова
9. “The effectiveness of using innovative metods in teaching foreign language” Uz Akademiya 9-14 betlar 2022 yil B.Xamraqulova, R.Turdiqulova, Tashpulatova
10. Способы создания естественных ситуации общения на уроках испанского языка” Таълим, фан ва инновация 263- 268 бетлар 2020 йил Ф.С.Ташпулатова.